

Leszek Gęsiak SJ

ROZWÓJ I DZIAŁALNOŚĆ MEDIÓW WATYKAŃSKICH W CZASIE PONTYFIKATU JANA PAWŁA II

Media watykańskie mają niepowtarzalny charakter i znaczenie, a przy tym nie-spotykaną gdzie indziej specyfikę. W ich funkcjonowaniu znaczącą rolę odgrywa bowiem nie tylko element informacyjny i publicystyka, które są przygotowywane zarówno w formie pisanej, radiowej czy telewizyjnej, ale także wymiar ewangelizacyjny. To właśnie on kształtował kierunki ewolucji mediów watykańskich od czasu ich powstania, czyli od roku 1861.

W niniejszym opracowaniu wskazane zatem zostaną także pewne elementy historyczne. W ich perspektywie pokazany zostanie zmieniający się świat mediów watykańskich w czasie pontyfikatu Jana Pawła II. W tym okresie nastąpił bowiem niezwykle dynamiczny wzrost znaczenia przekazu medialnego, który z Watykanu rozchodził się do wszystkich miejsc, w których funkcjonował Kościół katolicki, a tą drogą także do środków społecznego przekazu praktycznie na całym świecie.

1. Początki mediów watykańskich

Przyjmuje się, że powstanie mediów watykańskich łączy się z utworzeniem dziennika „L'Osservatore Romano”¹. Pierwszy numer ukazał się 1 lipca 1861 r. i później, przez dziesiątki lat, to właśnie „L'Osservatore Romano” było głównym źródłem informacji pochodzących ze Stolicy Apostolskiej, a zarazem pasem transmisyjnym tego wszystkiego, co przekazywali do wiadomości Kościołowi kolejni papieże. Do 1909 r. na łamach dziennika publikowano oficjalne dokumenty

¹ Por. „L'Osservatore Romano”, strona główna wydania w j. polskim, <https://www.osservatore romano.va/pl> (7.11.2020).

papieskie i Stolicy Apostolskiej². Dopiero później wyodrębniono w Watykanie specjalny dział archiwalny (Acta Apostolicae Sedis), który do dzisiaj gromadzi i publikuje oficjalne dokumenty watykańskie³. Stąd też „L'Osservatore Romano” od 1909 r. stało się typowym dziennikiem, a nie tylko wyłącznym miejscem publikacji biuletynów i oficjalnych informacji Stolicy Apostolskiej⁴.

Drugim, po „L'Osservatore Romano”, papieskim ośrodkiem medialnym, który przez dziesiątki lat okazał się kluczowy dla przekazu informacji z Watykanu do świata i Kościoła powszechnego, jest Radio Watykańskie. Zostało utworzone w 1931 r. z inicjatywy Piusa XI. To on poprosił samego Guglielma Marconiego, zdobywcę Nagrody Nobla w dziedzinie fizyki, żeby takie radio papieżowi zbudował⁵. Od tego momentu rozpoczyna się niesamowita ekspansja informacyjna watykańskiego przekazu ewangelizacyjnego, przekazu każdego kolejnego ojca świętego. Przez długi czas swojej dziewięćdziesięcioletniej działalności Radio Watykańskie nadawało w kilkudziesięciu językach i było najbardziej wielokulturową jednostką informacyjną na świecie działającą w strukturach kościelnych⁶.

Kolejną instytucją papieskich mediów jest Watykański Ośrodek Telewizyjny, który został założony w 1983 r. za pontyfikatu Jana Pawła II. Zasadniczo zajmuje się on przygotowywaniem bezpośrednich transmisji uroczystości papieskich, zarówno w Watykanie, jak i poza nim. Jak wiadomo, ostatni papieże bardzo dużo podróżują, dlatego życie Kościoła i działalność papieska nie koncentrują się wyłącznie w Watykanie.

Do innych jednostek, o których warto wspomnieć w kontekście medialnej panoramy Stolicy Apostolskiej, należą Biuro Prasowe Stolicy Apostolskiej (Sala Stampa della Santa Sede)⁷, Poligrafia Watykańska (Tipografia Vaticana)⁸ zajmująca się drukiem książek i watykańskich dokumentów oficjalnych, Serwis Fotograficzny (Servizio Fotografico Vaticano)⁹, z którego bardzo często korzystają

² Por. M. Dwornik, *L'Osservatore Romano. 157 lat historii dziennika Watykanu*, „Reporterzy.info”, 24 września 2018, <https://reporterzy.info/3728,losservatore-romano-157-lat-historii-dziennika-watykanu.html> (dostęp: 8.11.2020).

³ Por. „Acta Apostolicae Sedis”, http://www.vatican.va/archive/aas/index_it.htm (dostęp 9.01.2021).

⁴ Por. *Historia Kościoła i społeczeństwa na stronach gazety papieskiej*, <https://www.osservatoreromano.va/pl/pages/archive.html> (dostęp: 7.11.2020).

⁵ Por. S. Wysocka, *Radio Watykańskie ma 80 lat*, <https://dzieje.pl/aktualnosci/radio-watykanskie-ma-80-lat> (dostęp: 7.11.2020).

⁶ Por. L. Gęsiak, *Radio Watykańskie jako wielokulturowa społeczność medialna*, [w:] *Psychologia kultury – kultura psychologii*, Katowice 2018 r., s. 95-111.

⁷ Por. Sala Stampa della Santa Sede, https://www.vatican.va/news_services/press/index_it.htm (dostęp: 7.11.2020).

⁸ Por. Tipografia Vaticana, https://www.vatican.va/roman_curia/institutions_connected/tipvat/documents/rc_ic_tipvat_doc_20012211_prof_it.htm (dostęp: 9.1.2021).

⁹ Por. Servizio Fotografico Vaticano, <http://www.photovat.com/> (dostęp: 7.11.2020).

pielgrzymi przyjeżdżający do Rzymu, chcąc zaopatrzyć się w zdjęcie z papieżem robione przy okazji audiencji czy innych spotkań, a także Wydawnictwo Watykańskie (Libreria Editrice Vaticana)¹⁰, które oficjalnie publikuje książki wydawane w Stolicy Apostolskiej i w Państwie Watykańskim.

2. Radio Watykańskie – wielojęzyczna rozgłośnia papieska

Kluczową rolę w medialnej historii Stolicy Apostolskiej odegrało Radio Watykańskie¹¹. To ono przez wiele lat miało największą skuteczność w docieraniu z przesłaniem papieskim do całego świata, nie tylko chrześcijańskiego i katolickiego. Radio nie potrzebuje specjalnych środków, żeby przekraczać granice. Wystarczy wypuścić fale w eter i mieć dobry odbiornik w dowolnym miejscu, choćby nawet na drugiej półkuli. W sprzyjających warunkach atmosferycznych, albo dzięki urządzeniom, które powodują wzmocnienie sygnału, fala radiowa może docierać praktycznie wszędzie. Do tego celu używano w Watykanie głównie fal krótkich, które mają tę zaletę, że odbijają się od jonosfery i tym samym, nawet bez dodatkowego wzmocnienia, przekazują sygnał aż do najdalszych zakątków świata.

Na początku swojej działalności Radio Watykańskie emitowało programy po łacinie, po włosku i po francusku, a w czasie ważniejszych uroczystości były one transmitowane w trzynastu językach. Od 1933 r. Radio nadawało już stałe audycje w języku angielskim i niemieckim, co było o tyle ważne, że kiedy przyszły czasy okupacji hitlerowskiej, tym językiem można było się swobodnie posługiwać. Warto podkreślić, w kontekście II wojny światowej, olbrzymią rolę Radia, jaką odegrało – szczególnie po zakończeniu działań wojennych – w przekazywaniu informacji o zaginionych, jeńcach oraz o tych, którzy z różnych powodów nie mogli wrócić do swoich miejsc zamieszkania. Radio Watykańskie było dla wielu ludzi ostoją informacyjną i prawdziwą nadzieją na znalezienie swoich bliskich rozsiadanych po całym świecie. Warto dodać, że w tamtym czasie sytuacja polityczna była trudna, inne były możliwości komunikacyjne i transportowe. Ludzie, którzy znajdowali się daleko poza granicami swoich krajów, mieli poważne problemy z powrotem do miejsc zamieszkania, często nie mogli wrócić tam, gdzie się urodzili, gdzie były ich domy.

Radio Watykańskie rozwijało się szybko i z czasem stało się głównym źródłem informacji o Kościele przygotowywanej w coraz większej liczbie języków.

¹⁰ Por. Libreria Editrice Vaticana, <https://www.libreriaeditricevaticana.va/it/> (dostęp: 7.11.2020).

¹¹ Por. Vatican Radio (strony archiwalne), <http://www.archivioradiovaticana.va/> (dostęp: 9.1.2020).

Transmisja inauguracji Roku Świętego w 1949 została przeprowadzona w dwudziestu dwóch językach, co na tamte czasy było olbrzymim wydarzeniem logistycznym i ewenementem w przestrzeni radiowej¹².

Warto zauważyć, że w 1957 r., w odległości niecałych trzydziestu kilometrów od Rzymu, otwarto Centrum Transmisyjne Santa Maria di Galeria, które skupiło się głównie na emitowaniu programów na falach średnich i krótkich. Właściwości tych drugich – jak wspomniano wcześniej – pozwalały na to, by wiadomość wysłana z Watykanu mogła dotrzeć bezpośrednio do najdalszych zakątków naszego globu.

3. Cele i zadania mediów watykańskich

Media watykańskie istnieją przede wszystkim po to, żeby przekazywać światu przesłania i nauczanie kolejnych papieży. Mają docierać ze słowami otuchy i umocnienia do tych, którzy najbardziej tego potrzebują. Mają również przekazywać nauczanie Kościoła i informować świat oraz Kościół powszechny o tym, co dzieje się w Watykanie. Równocześnie mają przekazywać informacje o tym, co dzieje się w różnych Kościołach lokalnych. Doskonale wyraża to struktura Radia Watykańskiego, międzynarodowa i wielokulturowa. Tam też spływają informacje o życiu Kościoła z wielu miejsc świata. To stanowi o ogromnym bogactwie kulturowym, którym rozgłosnia dzieli się dalej z kościołami lokalnymi.

Kolejnym ważnym zadaniem mediów watykańskich są relacje i transmisje z celebracji liturgicznych, przede wszystkim z udziałem papieża. Dotyczą one zarówno miejsc w Watykanie, jak również tych, które ojciec święty odwiedza podczas podróży zagranicznych. Media watykańskie za cel stawiają sobie również pogłębianie wiary oraz szeroko pojętą ewangelizację.

4. Pontyfikat Jana Pawła II – nowe wyzwania dla mediów watykańskich

Pontyfikat Jana Pawła II, który rozpoczął się w 1978 r., wprowadził duże zmiany w komunikacji wewnątrz Watykanu, a zarazem w komunikacji Watykanu ze światem zewnętrznym. Nowy papież był człowiekiem, który doskonale rozumiał

¹² Por. J. Polak, *Programy językowe RV na potrzeby Kościołów lokalnych*. (Jubileusz 70-lecia Polskiej Sekcji Radia Watykańskiego; reżim komunistyczny w Europie Wschodniej – transmisje w językach uciemnionych narodów; 24.11.2008 (nagranie audio), https://opoka.org.pl/biblioteka/B/BA/RVaudycje/2008/11/20081124_70lecie_rv2.mp3 (dostęp: 9.10.2021).

media i świetnie rozmawiał z dziennikarzami. Pewnym szokiem było dla nich to, że papież, który obejmuje Stolicę Piotrową, w ogóle chciał się z nimi spotykać! Jan Paweł II wychodził do dziennikarzy, rozmawiał z nimi, nie unikał ich, odpowiadał na pytania, więcej – odpowiadał na pytania w wielu językach, nie tylko po włosku, co było dużym zaskoczeniem dla dziennikarzy akredytowanych przy Stolicy Apostolskiej. Rozpoczęła się nowa era w kontaktach papieżstwa z mediami. Zarówno przed Watykanem, jak i przed tym, co papież mógł zrobić dla Kościoła powszechnego, otwierała się w zakresie mediów nieznaną dotąd perspektywa i olbrzymie, nowe możliwości¹³.

Innym ważnym aspektem tego pontyfikatu od strony medialnej było to, że papież zaczął bardzo intensywnie pielgrzymować po świecie. Po tym, co rozpoczął Paweł VI i kilku jego pielgrzymkach, które odbył, okazało się, że na pontyfikat Jana Pawła II przypadł czas szczególnego znaczenia podróży papieskich¹⁴. Papież praktycznie odwiedził cały świat, poza kilkoma miejscami, do których nie mógł przyjechać, bo albo go tam nie zaproszono, albo z racji politycznych nie było to możliwe. Jan Paweł II starał się być wszędzie. Co to oznaczało? To oznaczało, że papież, który doskonale media rozumiał, potrzebował również, by te media towarzyszyły mu w podróżach do różnych zakątków świata. Stąd pojawiła się potrzeba pewnych zmian strukturalnych w Watykanie dotyczących głównie Radia Watykańskiego, które musiało przygotować się do transmisji nie tylko ze swojej siedziby w Rzymie, ale także z różnych miejsc na całym świecie. Bo to przecież media watykańskie są pierwszymi, które głos papieża niosą innym.

Rozwój watykańskiej struktury medialnej był spowodowany także dużym wzrostem zainteresowania osobą papieża oraz jego dobrymi relacjami z dziennikarzami i otwartością na działalność mediów¹⁵. To sprawiło, że nie tylko w Radiu Watykańskim, ale także w innych obszarach funkcjonowania państwa watykańskiego pojawiały się nowe rozwiązania technologiczne. Z czasem papież zdecydował się na utworzenie wspomnianej już wyżej telewizji watykańskiej, czyli Watykańskiego Ośrodka Telewizyjnego, który w głównej mierze zajmował się przekazywaniem informacji o Watykanie i papieżu, a także przygotowywał transmisje z wydarzeń papieskich, uroczystych liturgii, błogosławieństw, czyli tego, co działo się w bazylice watykańskiej, na Placu Świętego Piotra i w wielu innych miejscach. Jak zauważył po latach papież Franciszek, telewizja ta nie pełni funkcji czysto

¹³ Por. F. Lombardi, *Jan Paweł II i media*, „L'Osservatore Romano” (2003) nr 9, https://opoka.org.pl/biblioteka/T/TH/THO/25jp/lombardi_media.html (dostęp: 7.11.2020).

¹⁴ Por. J. Polak, *Radio Watykańskie radiem wędrownym u boku Pawła VI i Jana Pawła II. Jubileusz 70-lecia Sekcji Polskiej Radia Watykańskiego; praca redakcyjna RV w służbie papieżom i Kościołowi*; 24.11.2008 (nagranie audio), https://opoka.org.pl/biblioteka/B/BA/RVaudy-cje/2008/11/20081124_70lecie_rv3.mp3 (dostęp: 8.11.2020).

¹⁵ Por. F. Lombardi, *Jan Paweł II i media*, dz. cyt.

dokumentacyjnych, „neutralnych” w stosunku do wydarzeń, lecz przyczynia się do zbliżania Kościoła do świata, zmniejszając odległości, sprawiając, że słowo papieża dociera do milionów katolików, również tam, gdzie wyznawanie własnej wiary często jest wyborem wymagającym odwagi¹⁶.

Za Jana Pawła II rozpoczyna się też bardzo bliska i szeroka współpraca z wieloma rozgłośniami radiowymi i stacjami telewizyjnymi na całym świecie. Pojawiają się długoterminowe umowy bilateralne z rozgłośniami radiowymi, z telewizjami. To jest coś nowego. Do tej pory w Watykanie takich rozwiązań nie było.

Rola mediów watykańskich za pontyfikatu Jana Pawła II była też o tyle ważna, że wprowadzane nowe technologie musiały być dostosowane do systemów medialnych, funkcjonujących w całym świecie. A zatem nie wystarczało już, chociaż było dobrze rozwinięte, nadawanie programów tylko w tradycyjnym systemie analogowym. Świat wkraczał w erę radia cyfrowego i telewizji satelitarnej, w system do tej pory nieznanymi przekazów obrazu i dźwięku. I to wszystko działo się za pontyfikatu Jana Pawła II.

Watykan na szeroką skalę wprowadził zatem cyfrowy zapis i proces obróbki dźwięku. Papież Polak zdawał sobie też sprawę, że nie powinno się wszystkiego robić, bazując tylko na języku włoskim. Sam starał się uczyć wielu języków, posługiwał się nimi, podkreślał znaczenie wielu kultur. Udając się w pielgrzymkę do jakiegoś kraju, pragnął posługiwać się jego językiem. To sprawiało, że ten wielojęzyczny i zarazem wielokulturowy obraz przenikał również do mediów. I w tym wszystkim media towarzyszyły papieżowi. Stąd też ów wielokulturowy wymiar działalności Radia Watykańskiego, a później także watykańskiej telewizji oraz dziennika „L'Osservatore Romano” i wszystkich podmiotów związanych z codziennym przekazem medialnym.

Warto wspomnieć, że w czasie największego rozwoju Radia Watykańskiego, który przypadł na koniec pontyfikatu papieża Polaka, rozgłośnia miała czterdzieści trzy stałe sekcje językowe, a także przygotowywała doraźnie programy w kilkunastu innych językach. Stwarzało to wyjątkową panoramę kulturową, ale też ogromne możliwości ewangelizacyjne. Ponad tysiąc stacji radiowych retransmitowało wówczas programy Radia Watykańskiego. Ta liczba ponownie pokazuje dynamikę działań medialnych za pontyfikatu Jana Pawła II. To już nie był tylko przekaz do wewnątrz, na teren Watykanu i Włoch; to była niewiarygodna ekspansja medialna na cały świat. Ponad sto dwadzieścia krajów retransmitujących watykańskie programy, ponad tysiąc różnych stacji – tak oddziaływały media watykańskie w roku 2005, czyli ostatnim roku pontyfikatu papieża Polaka.

¹⁶ Por. Franciszek, *Świat czeka na orędzie prawdy*, Przesłanie z okazji 30-lecia Watykańskiego Ośrodka Telewizyjnego – 18.10.2013, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/franciszek_i/przemowienia/telewizyjny_18102013.html (dostęp: 7.11.2020).

W tym czasie wielkiego rozwoju Radio Watykańskie zatrudniało blisko trzysta pięćdziesiąt osób, które rekrutowały się z czterdziestu ośmiu krajów. Miało także setki zagranicznych korespondentów, którzy rozpowszechniali informacje z zewnątrz, z Kościołów lokalnych, do Watykanu, a poprzez watykańską rozgłośnię przekazywane były one dalej w świat. Te wszystkie ogromne przeobrażenia miały miejsce właśnie za pontyfikatu Jana Pawła II.

5. Skutki działalności medialnej Watykanu za pontyfikatu Jana Pawła II

Jan Paweł II ugruntował przekonanie, że Radio Watykańskie jest prawdziwie radiem papieża. Jest to głos ojca świętego, który ma docierać z misją ewangelizacyjną na cały świat¹⁷. To właśnie tej rozgłośni, a także innym mediom watykańskim, także tym, które powstały później, jak media społecznościowe, powierzona jest rola zanieśienia informacji papieskiej do Kościołów lokalnych¹⁸. Są to zatem media, które służą nie tylko papieżowi, ale służą również informowaniu o życiu Stolicy Apostolskiej. Można powiedzieć, że media papieża są także mediami Kościoła, ponieważ szeroko promują wiarę. To, co niezwykle mocno pojawiło się za pontyfikatu Jana Pawła II, wrażliwego na różne kultury, to fakt, że starał się on być z najuboższymi i odrzuconymi. Do nich też często kierował słowa w ich własnym języku, wykorzystując media, także media watykańskie. To była zupełnie nowa perspektywa, która powstała i rozwinęła się za jego czasów. Podkreśla to ważny rys tego pontyfikatu: Jan Paweł II posługiwał wszystkim, także tym żyjącym na marginesie, odrzuconym i pozostawionym przez innych. Podróżował po krajach afrykańskich i azjatyckich, gdzie często trudno było prowadzić ewangelizację poprzez środki społecznego przekazu. A wraz z jego słowem, pojawiały się i nowe technologie.

Konieczność pielgrzymowania z papieżem po całym świecie sprawiła, że media watykańskie stały się istotną platformą dialogu międzykulturowego i międzyreligijnego. To właśnie Jan Paweł II jako pierwszy papież w historii odwiedził synagogę i meczet. To właśnie ten papież zapraszał do siebie przedstawicieli innych religii, to on zorganizował spotkanie międzyreligijne w Asyżu, które dało początek wzrostowi zainteresowania zarówno ekumenizmem jak i dialogiem międzyreligijnym.

¹⁷ Por. L. Gęsiak, *Radio Watykańskie: tożsamość ewangelizacyjna – w stronę nowych rozwiązań*, „Perspektywy kultury/Perspectives on culture” (2017) nr 4 (19), s. 207-221.

¹⁸ Por. R. Podpora, *Watykan i Internet*, „E-mentor”, 1 (18) 2007, <http://www.e-mentor.edu.pl/mobi/artukul/index/numer/18/id/391> (dostęp: 7.11.2020).

Wszystko to było możliwe, gdyż cały czas towarzyszyły mu media, które w pełnieniu tej misji były mu bardzo potrzebne.

Kolejni papieże, Benedykt XVI i Franciszek, również korzystali z watykańskich mediów. Bardzo szybki rozwój nowych technologii w tej dziedzinie, ale niestety także rosnące koszty utrzymania tradycyjnych środków społecznego przekazu, spowodowały konieczność przeprowadzenia konwergencji watykańskich mediów. Papież Franciszek zdecydował się w 2013 r. na dosyć złożoną reformę mediów watykańskich¹⁹. Zintegrował je, stworzył skonsolidowany system obsługi wiadomości i informacji wewnątrz Watykanu, wprowadził najnowsze technologie. Kościół bowiem w naszych czasach musi otwierać się na media społecznościowe takie jak Facebook, Twitter, Snapchat, Instagram. I wszędzie tam jest obecny papież²⁰.

6. Jan Paweł II zatrzymany w kadrze – konkluzje

Pontyfikat Jana Pawła II pozostaje kluczowy dla kwestii rozwoju mediów watykańskich. Ten właśnie papież, posiadający ogromną charyzmę osobistą, zdynamizował również znacząco media watykańskie. Ważnym czynnikiem w tym procesie było to, że ojciec święty okazał się czynnym pielgrzymem, sporo podróżował po świecie, odwiedzał też rzymskie parafie. Jego aktywny styl życia w konsekwencji przejęli też dziennikarze pracujący w Watykanie i wszystkie służby informacyjne. W tym czasie pojawiły się liczne transmisje telewizyjne z papieskich uroczystości celebrowanych przez Jana Pawła II²¹.

Media towarzyszyły papieżowi nie tylko w Watykanie, ale również poza nim. W kontekście pontyfikatu Jana Pawła II ważny jest też fakt, że media pokazywały go w całej prawdzie. Dzięki obecnej zawsze u jego boku kamerze widzieliśmy człowieka, który jest w pełni siły i mocy, który potrafi się zdenerwować, podnieść głos, być stanowczy i zdecydowany, który mówi o wielkich problemach świata. Jednak po latach te same media pokazywały papieża cierpiącego, słabego i chorego. Szczególnie wymowne były ostatnie dni pontyfikatu, w których Jan Paweł II pokazał publicznie swoją chorobę i fizyczną słabość. Media się od niego nie odsunęły. Wystarczy wspomnieć ostatnią Drogę Krzyżową Jana Pawła II, którą papież – już bardzo chory – odprowadził w prywatnej kaplicy w Pałacu Apostolskim, łącząc się za pośrednictwem telewizji z nabożeństwem celebrowanym w rzymskim Koloseum.

¹⁹ Por. L. Gęsiak, *Reform of the Vatican Media, a Difficult Search for a New Path*, „The Person and the Challenges”, (2017) nr 2 (7), s. 5-22.

²⁰ Por. *Kościół w Internecie – Internet w Kościele: społeczeństwo internautów a kultura globalna*, red. K. Glombik, M. Kalczyńska, Opole 2015.

²¹ Por. *Watykan nie wkracza do Internetu. Już tam jest*, <https://www.polskieradio.pl/23/270/Artykul/360840,Watykan-nie-wkracza-do-Internetu-Juz-tam-jest> (dostęp: 7.11.2020).

Papież trzymał w rękach krzyż i z wielkim bólem, w cierpieniu, wraz z całym światem towarzyszył duchowo tej wyjątkowej, szczególnie trudnej Drodze Krzyżowej.

Obserwaliśmy w tym czasie, jak papież podszedł do okna swej biblioteki na modlitwę Anioł Pański i gdy ukazał się w oknie Pałacu Apostolskiego po raz ostatni. Chciał coś powiedzieć, ale był tak słaby, że nie mógł już wydobyć głosu. Jedynie pobłogosławił wiernych. Ten obraz, który wielu ludzi do dziś nosi w swoich sercach, znamy właśnie dzięki mediom. Obraz dramatyczny i trudny, ale pokazujący prawdziwe oblicze papieża, który nie bał się ani ludzi, ani mediów, ani prawdy o sobie, która w mediach mogła przecież zostać bardzo niekorzystnie pokazana²².

I jeszcze jeden ważny, konkludujący obraz. Chodzi o wyjątkowy kadr z pogrzebu Jana Pawła II. Tak wielu ludzi otaczało papieża w ostatniej jego drodze na Placu Św. Piotra, w znacznej mierze łącząc się z Watykanem za pośrednictwem mediów, które na całym świecie transmitowały to wydarzenie. Kamery pokazywały trumnę z ciałem Jana Pawła II. Widać było, jak wiatr kartkuje położony na niej Ewangeliarz i w końcu go zamyka. Ten symbol powiewu Ducha Świętego można było zobaczyć właśnie dlatego, że media przez cały czas towarzyszyły papieżowi w jego posłudze: od pierwszego dnia pontyfikatu, czyli od momentu ukazania się w loggii Auli Błogosławieństw bazyliki watykańskiej nowego papieża, kiedy usłyszeliśmy „Habemus Papam” Karol Wojtyła, aż po moment pogrzebu, który jakby spał klamrą 27 lat tego wyjątkowego pontyfikatu, bardzo mocno obecnego w środkach społecznego przekazu²³.

Jan Paweł II jest nadal cały czas obecny w mediach. Co ciekawe, jest także cały czas obecny w mediach watykańskich. Co tydzień, w czwartek rano o godz. 7.10, od chwili jego śmierci, przy jego grobie odprawiana jest msza św. w języku polskim. Od czasu, kiedy grób Jana Pawła II został przeniesiony z grot watykańskich do kaplicy św. Sebastiana, udało się także uruchomić regularną transmisję radiową tych Eucharystii. Wspólnota Polaków, zarówno w bazylice watykańskiej, jak i przy radioodbiornikach, gromadzi się w ten sposób co tydzień przy grobie Jana Pawła II. Dzięki falom radiowym i internetowi transmisja tej sprawowanej w wyjątkowym miejscu Eucharystii dociera na cały świat. Jest także retransmitowana przez wiele rozgłośni w Polsce. Warto wiedzieć, że jest to jedyna, cykliczna audycja transmitowana z Watykanu, która nie dotyczy bezpośrednio pontyfikatu papieża aktualnie pełniącego swą posługę²⁴.

²² Por. 2005 (nagranie wideo), <https://www.youtube.com/watch?v=mNzZmmTAtcA> (dostęp: 7.11.2020).

²³ Por. *Odchodzenie Jana Pawła II do Domu Ojca w polskich mediach*, red. L. Dyczewski, A. Lewek, J. Olędzki, Katowice 2008.

²⁴ Por. *Homilie z Mszy Świętych przy grobie Jana Pawła II*, <https://www.vaticannews.va/pl/podcast/msza-przy-grobie-jana-pawla-ii-homilie.html> (dostęp: 8.11.2020).

Jan Paweł II w czasie swojego pontyfikatu bardzo wzmocnił watykańskie media i nadał im spore znaczenie. Media na swój sposób spłacają dziś ten dług. Papież Polak obecny jest nieustannie w wielu telewizjach. Często, podczas transmisji z Placu Świętego Piotra, kamery zatrzymują się na mozaice Maryi Matki Kościoła, która wraz z herbem Jana Pawła II, góruje nad Placem Świętego Piotra. Widać ją z każdego miejsca. To symboliczny dowód wdzięczności Janowi Pawłowi II za jego otwartość i jego zrozumienie mediów. Bez jego stylu i inicjatyw nie byłoby tak szerokiego otwarcia Watykanu na świat. Bez niego nie byłoby tak szerokiej ekspansji mediów watykańskich na zewnątrz i tak wielkiego zainteresowania ze strony światowych mediów Kościołem i papieżem. Bez niego głos papieża w dzisiejszym świecie nie byłby tak mocno i tak dobrze słyszalny. I za to także należy się Janowi Pawłowi II wdzięczność.

Abstract

Development and activity of the Vatican media during the pontificate of John Paul II

This paper intends to present the character and significance of the Vatican media during the pontificate of John Paul II. In that period, there was an extremely dynamic increase in the importance of the media, which spread from the Vatican to all the places where the Catholic Church functioned, and thus also to the media throughout the world. During his pontificate, John Paul II greatly strengthened the Vatican media and gave them great importance. Therefore, the pontificate of John Paul II is absolutely crucial for the development of the Vatican media. The Polish Pope, who possessed a great personal charisma, also made the Vatican media more dynamic. The study shows that without John Paul II there would not have been such a wide expansion of the Vatican media outside and such an enormous interest in the Church and the papacy on the part of the world media.

Keywords: Church, Holy See, John Paul II, "L'Osservatore Romano", Vatican, Vatican Media, Vatican Radio